

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.03.1967, sp. zn. 1 Tz 9/67, ECLI:CZ:NS:1967:1.TZ.9.1967.1

Číslo: 45/1967

Právní věta: I. Úkol znalce je třeba určit tak, aby byl důsledně omezen na objasnění skutečností, k němuž je třeba odborných znalostí. Znalci proto nelze stanovit úkol obstarat pro účely trestního řízení důkazné prostředky.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 21.03.1967

Spisová značka: 1 Tz 9/67

Číslo rozhodnutí: 45

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Řízení trestní

Předpisy: 140/1961 Sb. § 137 141/1961 Sb. § 188 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 45/1967 sb. rozh.

I. Úkol znalce je třeba určit tak, aby byl důsledně omezen na objasnění skutečností, k němuž je třeba odborných znalostí. Znalci proto nelze stanovit úkol obstarat pro účely trestního řízení důkazné prostředky.

II. Účelem předběžného projednání obžaloby není řešit otázku viny na podkladě zevrubného rozboru a vyhodnocení důkazů tak jako při hlavním líčení, nutno však v každém případě hodnotit výsledky přípravného řízení z hlediska, zda odůvodňují postavení obviněného před soud.

III. Je-li předmětem trestního stíhání vznik manka, musí být už v přípravném řízení objasněn způsob a příčiny jeho vzniku jakož i podíl pachatele na tom.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 21. 3. 1967 - [1 Tz 9/67](#).)

Okresní prokurátor pro P. podal na obviněnou obžalobu pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b), c) tr. zák. a trestný čin poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 137 odst. 1 a 2 tr. zák.

Okresní soud při veřejném zasedání dne 12. srpna 1966 obžalobu okresního prokurátora předběžně

projednal a usnesením z téhož dne sp. zn. T 276/66 podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. vrátil věc okresnímu prokurátoru k došetření.

Ke stížnosti okresního prokurátora krajský soud usnesením ze dne 25. srpna 1966 sp. zn. 2 To 138/66 rozhodl, že napadené usnesení okresního soudu se zrušuje a věc se vrací soudu I. stupně k novému projednání a rozhodnutí.

Ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu zrušil Nejvyšší soud usnesení krajského soudu a přikázal tomuto soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Okresní prokurátor pro P. podal na obviněnou obžalobu pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b), c) tr. zák. a trestný čin poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 137 odst. 1 a 2 tr. zák.

Podle žalobního návrhu se obviněná trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b), c) tr. zák. dopustila tím, že od 21. září 1964 do 15. června 1965 krácením tržeb a odběrem zboží pro vlastní potřebu bez zaplacení zavinila manko v částce nejméně 37 415,- Kčs, tedy že si přivlastnila věc z majetku v socialistickém vlastnictví, která jí byla svěřena, přičemž čin spáchala výdělečně a způsobila jí značnou škodu. Trestný čin poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 137 odst. 1, odst. 2 tr. zák. pak měla spáchat tím, že v téže době ve funkci vedoucí prodejny neplněním svých povinností, zejména tím, že nevedla řádně doklady, nedesílala pravidelně celou tržbu, nevěnovala náležitou pozornost uložení zboží, zavinila další ztrátu v částce nejméně 72 618,85 Kčs, tedy že porušila důležitou povinnost, uloženu jí podle zákona a jednáním svědčícím o neodpovědném postoji k majetku, který je v socialistickém vlastnictví, způsobila z nedbalosti na takovém majetku značnou škodu.

Okresní soud při veřejném zasedání dne 12. srpna 1966 obžalobu okresního prokurátora předběžně projednal a usnesením z téhož dne sp. zn. T 276/66 podle § 188 odst. 1, písm. f) tr. ř. vrátil věc okresnímu prokurátoru k došetření.

V odůvodnění tohoto usnesení uvedl, že v přípravném řízení nebyla věc náležitě objasněna. Poukázal na to, že znalecký posudek vykazuje rozpory a vady v takovém rozsahu, že bude třeba provést důkaz znalcem novým, dále že chybí jakékoliv podklady pro zjištění, zda obviněná tržby krátila či zda zjištěné manko zavinila jiným způsobem, neboť nebyly provedeny důkazy, které by vylučovaly vznik manka jiným způsobem, než zaviněním obviněné. Dále poukázal soud na to, že nebyly vyčerpány všechny důkazní prostředky, kterými bylo možno náležitě objasni skutečný stav věci, přičemž půjde o tak rozsáhlé došetření, které je třeba provést již v přípravném řízení.

Ke stížnosti okresního prokurátora krajský soud usnesením ze dne 25. srpna 1966 sp. zn. 2 To 138/66 rozhodl, že napadené usnesení okresního soudu se zrušuje a věc se vrací soudu I. stupně k novému projednání a rozhodnutí. V odůvodnění usnesení uvedl, že okresní soud při předběžném projednání obžaloby neprávem hodnotil v přípravném řízení provedené důkazy, zejména kvalitu znaleckého posudku a že pokud shledal nějaké vady v přípravném řízení mohl si nejasnosti a rozpory v důkazech sám odstranit provedením důkazů na hlavním líčení. Současně vyslovil názor, že i objasnění věci v dalších směrech, jak je soud I. stupně v napadeném usnesení požadoval, může si rovněž ve smyslu ustanovení § 2 odst. 11 a 12 tr. ř. provést sám v důkazním řízení při hlavním líčení.

Proti tomuto usnesení podal předseda Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona, s tím, že zákon byl porušen v ustanoveních § 188 odst. 1 písm. f) a § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Nejvyšší soud přezkoumal napadené usnesení i řízení mu předcházející v rozsahu uvedeném v § 267

odst. 1 tr. ř., přičemž shledal, že usnesením krajského soudu byl porušen zákon.

Podle § 176 odst. 1 tr. ř. podá prokurátor obžalobu, jestliže výsledky vyšetřování nebo vyhledávání dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud.

Tato zásada navazuje na základní ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., podle kterého orgány činné v trestním řízení, tedy i prokurátor, postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti svědčící v jeho prospěch a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran.

Orgány přípravného řízení takto nepostupovaly. V přípravném řízení byly nedostatečně objasněny rozhodující okolnosti případu a celkové výsledky přípravného řízení neumožňovaly spolehlivé závěry, které by odůvodňovaly dostatečně postavení obviněného před soud.

Obviněná jakoukoliv trestnou činnost popřela. Příčiny vzniku manka nedovedla vysvětlit. Podle její výpovědi převzala za svěřené hodnoty hmotnou odpovědnost krátce po převzetí funkce vedoucí prodejny a po provedení předávací inventury. Odpovídala proto za svěřené hodnoty. K tomu však, aby bylo možno obviněnou činit trestně odpovědnou za to, že svěřené hodnoty zpronevěřila, případně jednáním svědčícím o neodpovědném postoji k majetku v socialistickém vlastnictví způsobila na takovém majetku škodu, a to škodu značnou, musely by být již v přípravném řízení provedeny takové důkazy, které by dostatečným způsobem odůvodňovaly stíhání obviněné pro žalované trestné činy před soudem.

Ve skutečnosti přípravné řízení vykazuje takové vady a mezery v objasňování skutečného stavu věci, že nelze vůbec z důkazů v přípravném řízení provedených učinit závěr, jakým způsobem ke vzniku tak vysokého manka došlo a jakým jednáním se na vzniku tohoto manka podílela obviněná.

Z prověrky hospodaření obviněné v prodejně provedené revizními orgány poškozeného podniku je ve spise založen pouze přehled o průběžném odvádění tržeb obviněnou a přehled o výsledcích tohoto hospodaření v tom směru, že na prodejně je manko ve výši 72 618,85 Kčs. Vyšetřovatel okresní prokuratury rozhodl, že bude proveden důkaz znalcem vzhledem k tomu, že ze strany LSD Jednota v P. bylo podáno velice málo dokumentujícího materiálu a ze stávajících materiálů není možno určit, jak bylo manko způsobeno. Současně znalci uložil, aby zaměřil znalecký posudek na

1. provedení účetního rozboru hospodaření vedoucí prodejny LSD Jednota v K., která způsobila manko v uvedené prodejně v částce cca 71 000 Kčs za dobu od 15. 9. 1964 od 15. 6. 1965,
2. na získání důkazů, které by se mohly použít ke vznesení obvinění pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví nebo poškozování majetku v socialistickém vlastnictví a to úmyslně,
3. zda byl dodržen předpis o denním odvodu tržeb.

Již ze stylizace úkolů uložených znalci je patrné, že nebyl ze strany vyšetřovatele pochopen význam znaleckého posudku a byly mu uloženy některé úkoly, které znalci nepřísluší. Navíc byl již předem znalec ovlivněn závěrem vyšetřovatele, že obviněná manko ve výši cca 72 000,- Kčs způsobila, a to úmyslnou trestnou činností.

Z ustanovení § 107 odst. 1 tr. ř. vyplývá, že znalci nepřísluší ani provádět hodnocení důkazů, ani řešit právní otázky, neboť tyto úkony jsou výlučně svěřeny orgánům činným v trestním řízení. Není rovněž úkolem znalce obstarávat pro účely trestního řízení důkazní prostředky, které by se mohly použít pro vznesení obvinění pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví nebo poškozování majetku v socialistickém vlastnictví nebo jiného trestného činu, neboť důkaz znalcem je prováděn

výlučně k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení, které vyžaduje odborných znalostí. Pro toto odborné objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení je povinností orgánů činných v trestním řízení vytvořit znalci potřebné podmínky provedením jiných důkazů, kterými mají být napřed objasněny okolnosti potřebné pro podání posudku (§ 107 odst. 1 tr. ř.). Potřebné podmínky pro podání znaleckého posudku nebyly vytvořeny.

Příbraný znalec pod vlivem nesprávně uložených úkolů, které měl do znaleckého posudku zpracovat, vypracoval písemný znalecký posudek v žádaném směru, ve kterém překročil meze svého oprávnění znalce a činil závěry, které mu nepříslušely a pro které neměl podklady ani v dokladech, ze kterých vycházel. Stejně tak neobjektivně vyzněla výpověď znalce, v níž uvádí navíc řadu domněnek o vině obviněné a formách její trestné činnosti.

Právem proto okresní soud poukázal ve svém rozhodnutí, jímž vrátil věc okresnímu prokurátorovi k došetření mimo jiné též na to, že znalecký posudek ani výslech znalce nepřispěl k náležitému objasnění skutečných příčin manka a že není objektivní.

Kromě znaleckého posudku a výslechu znalce nebyly pak v přípravném řízení provedeny důkazy, které by objasnily celkový způsob hospodaření obviněné na prodejně a které by umožnily učinit spolehlivý závěr o skutečných příčinách vzniku manka. Provedené důkazy neobjasnily spolehlivé ani rozhodující skutečnost, zda jde o manko účetní nebo skutečné a jakým způsobem se obviněná na vzniku manka podílela.

Jak je patrné z přehledu hospodaření obviněné na svěřené prodejně, je manko ve výši 72 618,85 Kčs vyčísleno jako rozdíl mezi zásobou ke dni

15. 6. 1965 a účetní zásobou. Znalec, který prováděl účetní rozbor nezávisle na výsledcích prověrky o hospodaření obviněné na prodejně orgány Jednoty, konstatuje v posudku, že překontroloval všechny účetní doklady a zjistil, že vyčíslené manko je skutečné. Zaměřil svoji kontrolu především na použité paragony, ze kterých jejich součtem dokazoval, že podle těchto paragonů bylo prodáno více zboží a odvedeno méně tržby o 27 415,- Kčs a učinil rozbor použitých sérií bloků se závěrem, že ve svitcích bloků z denních prodejů chybí přes 1200 paragonů a odhadl, že na tyto chybějící paragony prodala obviněná zboží za 24 000,- Kčs, které v tržbě neodvedla. Později však znalec připustil jinou eventualitu, totiž, že na prodejně bylo manko částečně do výše 29 000,- Kčs způsobeno únikem zboží, vzhledem k tomu, že některé zboží v ceně za jakou mělo být prodáno, se v paragonech v této ceně vůbec nevyskytuje.

Znalec i orgány přípravného řízení vycházejí tedy především z rozboru paragonů a rozpisu odvedených denních tržeb, přičemž hlavně tyto doklady považovali za důkazy usvědčující obviněnou z krácení tržeb a odčerpávání zboží bez zaplacení. Přehlédli přitom, že podle vyjádření podnikové kontroly Jednoty LSD v P. nemohou být tyto paragony v porovnání s částkami odvedených tržeb směrodatné pro zjištění příčin manka vzhledem k tomu, že obviněná neuváděla na paragonech datum prodeje, takže nelze zjistit, zda paragony, jimiž dokládala tržby z toho kterého dne jsou skutečně z toho dne. Poukazují na to, že sestavování paragonů za tržby v jednotlivých dnech bylo prováděno obviněnou až dodatečně najednou po zjištění manka. Tyto paragony byly odebrány obviněné v jejím bytě orgány vyšetřování a obviněná za poslední měsíce teprve na podniku dodatečně sestavovala paragony a přizpůsobovala je částkám tržeb, které podle záznamů odvedla. Z přípisu založeného ve spise je pak patrné, že evidence o předaných paragonech podle číselných řad byla zavedena v ústředí Jednoty LSD až teprve od druhé poloviny roku 1965. Obviněná také na svoji obhajobu uváděla, že ji při předávací inventuře nebyly bloky s paragony řádně předány a nebyla upozorněna, že musí paragony používat podle číselných řad. Všechny tyto skutečnosti ukazují na to, že prověrkou paragonů nelze bezpečně zjistit skutečnou příčinu vzniku manka.

V přípravném řízení zůstalo zcela neobjasněno, proč došlo k vyčíslení manka za období od 21. 9. 1964 do 15. 6. 1965, i když obviněná převzala prodejnu již v srpnu 1964 a předávací inventura byla uskutečněna až za dva měsíce po inventuře, tedy až někdy v září 1965. Ve spisech chybí všechny doklady, týkající se hospodaření obviněné v prodejně za celou dobu jejího působení v prodejně, nejsou připojeny ani inventurní seznamy o prováděných inventurách, nebyli vyslechnuti revizoři, kteří inventury prováděli, nelze prověřit, jak jednotlivé inventury probíhaly a s jakým výsledkem a zda tedy nedošlo k omylům nebo nesprávnostem při prováděných inventurách. I když obviněná o inventurách k 21. 9. 1964 a 15. 6. 1965 uvedla, že byly provedeny řádně, jde pouze o tvrzení, které nelze z důkazů provedených v přípravném řízení prověřit. Stejně tak chybí podklady pro zjištění, zda v průběhu hospodaření obviněné v prodejně byly správně provedeny změny cen a zda tedy nevznikly určité rozdíly při přeceňování zboží ať již ve prospěch nebo v neprospěch obviněné. Pochybnosti o správnosti provedených inventur a přecenění zboží při změnách cen jsou patrné z výpovědi svědka K., který poukazyval na to, že k námitkám obviněné zjistili některé nesprávnosti při prováděném přeceňování zboží a že i v inventurních seznamech přišli na chyby, neboť některé druhy zboží nebyly přesně označeny ceníkovými čísly, u některých položek chybělo pořadové číslo zboží, které má vliv na cenu zboží, poněvadž toto podčíslí vyjadřuje kvalitu a druh zboží. Stejně tak poukazyval na to, že docházelo po snížení cen zboží k dalším dodávkám od dodavatele v původní ceně, že u některých druhů zboží byly sníženy ceny např. u svetrů jen u některých barev, avšak v přeceňovacích soupisech toto nebylo vyznačeno. Svědkyně L. uvedla, že obviněná odváděla tržby pravidelně a podle výkazů nezjistila podstatných závad mezi vykázanou tržbou odvedených hotovostí a pokladním výdajem peněz povoleným krácením tržeb.

Všechny tyto skutečnosti ukazují na to, že okresní prokurátor neměl pro podání obžaloby na obviněnou takové podklady, které by dostatečně odůvodňovaly její postavení před soud pro trestné činy, které jsou v obžalobě uvedeny, neboť v přípravném řízení provedené důkazy neobjasňují zatím skutečné příčiny vzniku manka, výsledky celkového hospodaření obviněné v prodejně, a nevylučují, že jde pouze o manko účetní, případně že mohlo vzniknout i jiným způsobem než úmyslným jednáním obviněné.

Je sice správné, že při předběžném projednání obžaloby soud neprovádí hodnocení důkazů způsobem, jakým jsou důkazy prováděny v průběhu hlavního líčení, nelze však souhlasit s názorem krajského soudu, že by soud při předběžném projednání obžaloby neměl výsledky přípravného řízení hodnotit z toho hlediska, zda výsledky přípravného řízení dostatečně odůvodňují postavení obviněné před soud pro konkrétní trestné činy. Okresní soud správně poukazuje na to, že v případech, kdy neexistuje přímý důkaz o trestné činnosti obviněné, je třeba objasnit všechny okolnosti případu provedením všech důkazů nepřímých, které by ve svém souhrnu nevzbuzovaly pochybnosti o konkrétních formách trestné činnosti pachatele a rozsahu jeho trestné činnosti. V tomto směru nevyčerpaly orgány přípravného řízení všechny důkazní prostředky k náležitému objasnění věci. Nevyslechly ani osoby, které v době hospodaření obviněné v prodejně pracovaly, nezkoumaly způsob života obviněné a její majetkové poměry, neprovedly ani domovní prohlídku v bytě obviněné, neobjasnily, zda její příjmy v poměru k výdajům, které uskutečnila, byly v rovnováze, případně další okolnosti, ze kterých by bylo možno zjistit způsob práce obviněné v prodejně, její schopnosti a kvalitu její práce. Chybí rovněž podklady pro závěr, že by obviněná jednáním svědčícím o neodpovědném postoji k majetku v socialistickém vlastnictví způsobila podniku škodu, neboť ze žádného provedeného důkazu nic takového nelze zjistit.

Je třeba poukázat ještě na to, že všechny tyto skutečnosti měly být podrobně objasněny ještě před tím, než byl proveden podrobný důkaz znalcem o celkovém hospodaření obviněné v prodejně.

Okresní soud pro P. právem proto svým usnesením ze dne 12. 8. 1966 s. zn. T 276/66 vrátil podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. věc proti obviněné okresnímu prokurátoru k došetření.

Pokud krajský soud usnesením ze dne 25. 8. 1966 sp. zn. 2 To 138/66 ke stížnosti okresního prokurátora toto správné usnesení okresního soudu pro P. zrušil podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. a věc vrátil tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí, porušil zákon v ustanovení § 188 odst. 1 písm. f) a § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. v neprospěch obviněné.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud napadené usnesení krajského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu s tím, aby ji na podkladě podané stížnosti okresního prokurátora ve smyslu závěrů výše uvedených znovu projednal a rozhodl.